

Innst. S. nr. 50

(2008–2009)

Innstilling til Stortinget fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Dokument nr. 8:116 (2007–2008)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene fra Per-Willy Amundsen, Åge Starheim og Ib Thomsen om å gi kommunene vetorett mot etablering av asylmottak

Til Stortinget

SAMMENDRAG

I dokumentet fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen instruere Utlendingsdirektoratet om å respektere det lokale kommunestyret i saker om etablering av asylmottak, slik at kommunene i praksis får en vetorett."

Forslagsstillerne viser til at Utlendingsdirektoratet (UDI) har nærmest ubegrenset makt når det gjelder lokalisering av nye asylmottak, til tross for at slike mottak har store konsekvenser for lokalsamfunn og nærkommunens evne til å prioritere skole og eldreomsorg. Dette er et alvorlig overgrep mot lokaldemokratiet.

I representantforslaget fremmes det forslag om å gi kommunene vetorett mot etablering av asylmottak, og derved frata Regjeringen og embetsverket makten til å plassere asylmottak i Kommune-Norge mot lokalpolitikernes vilje.

Forslagsstillerne påpeker at en gjennomtenkt lokaliseringsbeslutning forutsetter et godt beslutningsgrunnlag, og hvis ikke innbyggerne får delta i lokaliseringsprosessen vil lokaliseringen sannsynligvis skje på bakgrunn av mangelfull informasjon. Det burde dessuten være åpenbart at dersom embetsverket påtvinger en kommune et uønsket asylmottak, vil dette vanskeliggjøre en sunn lokal integreringsprosess av asylsøkere.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Tore Hagebakken, Silvia K. Kosmo, Inger Løite, Arild Stokkan-Grande og Karin Yrvin, fra Høyre, Kari Lise Holmberg og Bent Høie, fra Sosialistisk Venstreparti, Rolf Reikvam, fra Kristelig Folkeparti, Bjørg Tørresdal, fra Senterpartiet, Anna Ceselie Brustad Moe, og fra Venstre, Vera Lysklætt, viser til at det har i alle år vært en hovedutfordring å tilpasse mottakskapasiteten til behovet. Det er flere forhold som ligger til grunn for det mottakssystemet vi har i dag av både rettslig, økonomisk og praktisk karakter, og disse må sees i sammenheng.

Norge har for det første sluttet seg til internasjonale avtaler og har nasjonale forpliktelser til å innkvartere alle som søker om asyl her i landet. Norge har som kjent ratifisert ulike internasjonale konvensjoner som flyktningkonvensjonen og den europeiske menneskerettighetskonvensjonen, og fra 1. februar 2006 er asylsøkeres rett til et statlig innkvarteringstilbud lovfestet i utlendingsloven § 41 a. For det andre er det økonomiske hensyn som ligger til grunn for dagens mottakssystem. Dagens modell er basert på at kapasiteten i størst mulig grad tilpasses det faktiske belegget og prognoser for nye ankomster. Flertallet viser til at behovet for mottaksplasser har økt på grunn av at flere har kommet til landet og søker om opphold enn det som var forutsatt i budsjettet for 2008. Da det har vært store årlige svingninger i antall asylsøkere, har mottakskapasiteten blitt tilpasset svingningene. Det er naturlig at etterspørselen delvis må styre tilbudet, og at det skjer en viss tilpasning. For bevilgninger til driften av de statlige mottakene er det lagt til grunn at 80 pst. av de faste transittplas-

sene og 90 pst. av de faste ordinære plassene til enhver tid skal være i bruk. Krav om høy grad av kapasitetsutnyttelse av de faste mottaksplassene innebærer at plasser kan bli nedlagt når behovet blir redusert, og nye plasser må etableres når ankomstene øker. Svingningene i mottakskapasiteten er krevende og utfordrende på flere måter. Tempoet er ofte høyt både i opp- og nedbyggingsfaser, kompetanse som forsvinner i en nedbyggingsperiode kan være vanskelig å rekruttere når behovet på nytt oppstår, og situasjonen kan fremstå som uforutsigbar for kommuner som skal ha ansvaret for skoletilbud, barnevern, helsetjenester, kulturtilbud m.m. Flertallet registrerer at noe av motstanden fra enkelte kommuner kan skyldes mangel på langsiktighet.

Flertallet mener det er viktig at kommuner i sterkere grad tar ansvar når det gjelder opprettelse av nye mottaksplasser. Den kommunale beslutningsstruktur gjør det vanskelig å få fram tilbud innenfor de tidsrammer som UDI bruker for sine anbud. Et alternativ som bør vurderes er om det er mulig å finne måter og insentiver som bidrar til at flere kommuner selv velger å drive mottak, eksempelvis gjennom et mer strategisk samarbeid mellom UDI og aktuelle kommuner. Et kommunalt initiativ vil være viktig for å snu negative holdninger som enkelte kommuner møter forslag om opprettelse av mottak med.

Flertallet viser til at det som argument for at kommunene må gis vetorett i spørsmål om etableringer av mottak, anføres i dokumentet at vertskommunene ikke får dekket de gjennomsnittlige utgiftene forbundet med det å ha mottak. I tilknytning til spørsmålet om vertskommunekompensasjon viser flertallet til Stortingets behandling av kommuneproposisjonen for 2008. Der uttaler komiteens flertall, i Innst. S. nr. 231 (2007–2008), følgende:

"Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, er opptatt av at kommuner som har asylmottak får kompensert for de merkostnader dette fører til. Flertallet mener at Regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2008 bør komme tilbake til dette, slik at man får en reell kostnadsdekning av de merutgifter vertskommunene har."

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, viser til at dette er fulgt opp ved at vertskommunetilskuddet i 2008 er økt i to omganger, først ved at kommunene som har mottak med forsterkede avdelinger og avdelinger for enslige mindreårige fikk økte tilskudd, og deretter at det i Revidert nasjonalbudsjett ble foretatt en generell økning for alle vertskommunene, jf. hhv. St.prp. nr. 1 (2007–2008) og St.prp. nr. 59 (2007–2008). Det vises til at

det også er etablert egne tilskuddssatser for kostnadskrevede barnevernssaker. Vertskommunenes gjennomsnittlige utgifter til administrasjon, tolk, helse og barnevern kompenseres nå fullt ut. Det vises i den forbindelse også til St.prp. nr. 1 (2008–2009).

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, er kjent med oppslag i media fra den siste tiden som viser at kommunene som har etablert asylmottak, synes at disse gir positive ringvirkninger i kommunen. Et klart flertall av norske kommuner som huser asylmottak, opplever mottakene som positive for kommunen. Det viser en undersøkelse NRK har gjennomført blant alle landets mottakskommuner. Av de 34 som svarte, sier 28 at mottakene er positive for kommunen (NRK 10. oktober 2008), og at befolkningen i kommunene ønsker asylmottak velkommen (TV2 2. september 2008). Disse undersøkelsene viser at debatten om etablering av asylmottak har blitt vridd i en uønsket negativ retning.

Flertallet mener at det er staten som har ansvaret for at flyktninger som kommer til landet får innkvartering. Dette ansvaret må ligge på storsamfunnet selv om holdningen i enkelte kommuner kan være negativ til plassering av mottak. Flertallet mener at negative holdninger til plasseringa av asylmottak i den enkelte kommune ikke kan gi grunnlag for noen form for vetorett mot asylmottak.

Flertallet mener at det er dagens modell, med mulige justeringer i form av mer langsiktige intensjonsavtaler og eventuelt mer strategisk samarbeid mellom UDI og aktuelle kommuner, som best bidrar til at Norge kan ivareta våre internasjonale og nasjonale forpliktelsene knyttet til innkvartering av asylsøkere.

Flertallet vil likevel understreke at statlige myndigheter har et ansvar for at det etableres god dialog med lokalmiljøet. Utlendingsforvaltningen og driftsoperatørene har en klar egeninteresse i å ha en god dialog og et godt samarbeid med vertskommunene for mottakene. Målet må være å etablere mottak i forståelse med kommunen. Driftsoperatørens evne til å etablere et godt samarbeid med kommunen bør derfor være ett av flere momenter som blir vektlagt ved valg av driftsoperatør.

Flertallet kan på denne bakgrunn ikke bifalle representantforslaget.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener det er nødvendig å utvikle en alternativ strategi til dagens uforutsigbare politikk og en annen modell for mottaksdrift som kan bidra til mer kompetanse. Disse medlemmer mener derfor det er nødvendig å utvikle egne kompetansemottak som

kan lokaliseres i ulike deler av landet, som bør spesialisere seg på ulike områder innenfor fagfeltet og som kan fungere som ressurser for andre mottak og samfunnet for øvrig. Relevante fagområder i denne sammenheng kan være enslige mindreårige asylsøkere, volds- og risikoutsatte kvinner, returproblematikk, kartlegging, kvalifisering, bosetting mv. Disse medlemmer viser for øvrig til representantforslag fremmet i Dokument nr. 8:8 (2008–2009) om å etablere egne kompetansemottak innen asylmottak.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Per-Willy Amundsen, Oddvar Hallset Reiakvam og Ib Thomsen, registrerer at komiteens flertall velger å ha et relativt unyansert forhold til etablerte kjenngjerninger og ønsker å påpeke en rekke faktafeil i komitéflertallets merknad.

Disse medlemmer vil for det første vise til at komitéflertallet i sin merknad har misforstått hva som ligger i internasjonale avtaler mht. asylinnkvartering. Disse medlemmer påpeker at andre europeiske land har valgt helt andre løsninger enn Norge, uten å forbyrte seg mot en eneste internasjonal konvensjon. Disse medlemmer vil i den forbindelse vise til at EU har åpnet for internering av asylsøkere i inntil 18 måneder i utkastet til EUs returdirektiv som var gjenstand for 1. behandling i Europaparlamentet 18. juni 2008. EU-landene kan ifølge direktivet dessuten benytte seg av fengsler til internering, men bare så lenge disse tredjelandsborgerne holdes adskilt fra andre fanger. Disse medlemmer vil vise til ytterligere fakta om juridiske forhold knyttet til lukkede asylmottak i Dokument nr. 8:12 (2008–2009).

Disse medlemmer vil også vise til at komitéflertallet tar feil når det gjelder hvorvidt vertskommuner får dekket utgiftene knyttet til å ha asylmottak i kommunen. Disse medlemmer viser til at flere kommuner har utarbeidet troverdige asylbudsjetter, og at de statlige tilskuddene fortsatt ikke dekker kostnadene knyttet til å ha asylmottak i en kommune. Disse medlemmer vil i den forbindelse trekke frem Venstre-kommunen Kvæfjord, der administrasjonen på bakgrunn av de gjeldende grunnsatser og sats per mottaksplass har kommet frem til at kommunen vil tape over 1 mill. kroner i året på ordinært mottak og mottak for enslige mindreårige asylsøkere, og at resultatet hadde blitt omtrent det samme hvis 2009-satsene fra St.prp. nr. 1 (2008–2009) hadde blitt lagt til grunn.

Disse medlemmer viser til at undersøkelsen offentliggjort i NRK 10. oktober 2008 var en undersøkelse blant landets ordførere, og at ordførerne i undersøkelsen naturligvis er lojale overfor den politikken partiene deres fører på Stortinget. Disse medlemmer vil påpeke at det er spesielt av komitéflertallet å bruke en slik undersøkelse til å konkludere med at "asylmottak gir positive ringvirkninger", og at "et klart flertall av norske kommuner som huser asylmottak, opplever mottakene som positive for kommunen". Disse medlemmer vil påpeke at komitéflertallet har et noe unøyaktig forhold til fakta når det gjelder TV2-undersøkelsen fra 2. september 2008, og at undersøkelsen faktisk viste at et klart flertall av Norges befolkning mener at beslutningen om hvorvidt det skal etableres asylmottak i nærmiljøet bør fattes av lokalpolitikkerne.

Disse medlemmer er skuffet over at flertallet i komiteen ikke ønsker å styrke lokaldemokratiet, og at dette begrunnes med at økt lokaldemokrati på området vil være tungvint og ineffektivt. Disse medlemmer mener tvert imot at lokaldemokrati og nærhet til beslutningene har en egenverdi, og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen instruere Utlendingsdirektoratet om å respektere det lokale kommunestyret i saker om etablering av asylmottak, slik at kommunene i praksis får en vetorett."

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Stortinget ber Regjeringen instruere Utlendingsdirektoratet om å respektere det lokale kommunestyret i saker om etablering av asylmottak, slik at kommunene i praksis får en vetorett.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har ellers ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Dokument nr. 8:116 (2007–2008) – representantforslag fra stortingsrepresentantene fra Per-Willy Amundsen, Åge Starheim og Ib Thomsen om å gi kommunene vetorett mot etablering av asylmottak – bifalles ikke.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 20. november 2008

Tore Hagebakken

leder

Rolf Reikvam

ordfører

